

'Ja, het is vaak dweilen met de kraan open' INTERVIEW Jo Vandeurzen over zijn moeilijke job als minister van welzijn

Het was het weekje wel voor minister van Welzijn Jo Vandeurzen. Drie tragische gevallen van jongerengeweld, één staking en veel ophef. Maar ontmoedigd is de minister niet. 'Er zijn geen hopeloze gevallen, elke jongere kan geholpen worden.'

Griet Plets

'Hoe denkt u dat een minister van Welzijn zich voelt na alles wat er de voorbije week is gebeurd', vraagt Jo Vandeurzen (CD&V). Het was slikken, zegt hij, toen donderdag in Reyers Laet alle beelden nog eens op een rij werden gezet: een meisje van zestien dat verdacht wordt van een moordaanslag op haar zus; een jeugdbende die na een fuif de plaatselijke Chiro aanviel; een jongere die in een instelling zijn opvoedster neerstak. Vreselijke feiten, die de roep naar adequate jeugdzorg plots weer luid lieten klinken.

'Weet u wat frustrerend is', zegt Vandeurzen. 'Dat ik vorige week woensdag nog met de vakbonden van de gesloten jeugdinstanties rond de tafel had gezeten, hier op mijn kabinet, twee verdiepingen lager. Vorige week woensdag, anderhalve week geleden. We hadden afspraken gemaakt om de problemen in de instanties aan te pakken, en dan gebeurt vier dagen later die vreselijke aanval op een opvoedster. En heb ik de grootste moeite om duidelijk te maken dat we al veel langer met die problemen bezig zijn. Natuurlijk hebben we enkele afspraken met de opvoeders versneld, maar ik gruw van steekvlampolitiek. Dit is geen wiskunde, het gaat om mensen, met een geschiedenis. En je pakt niet zomaar een jongere vast om die bij het vuilnis te zetten.'

Welke afspraken met de opvoeders hebt u na hun stakingsactie van donderdag versneld?

'De meest concrete afspraak op korte termijn zijn dertig plaatsen in instanties voor jongeren met een handicap, de zogenaamde MPI's. Het gaat om bestaande plaatsen die omgevormd kunnen worden tot plekken voor jongeren die nu in een gesloten instelling zitten. Te veel van die jongeren hebben niet alleen criminele feiten gepleegd, maar hebben ook een mentale handicap of psychiatrische problemen. En opvoeders zijn geen psychiaters, zoals ze zelf terecht zeggen. De MPI's hebben wél afdelingen die zich specifiek op jongeren met gedrags- en emotionele stoornissen toeleggen. MPI's die zich kandidaat stellen, krijgen extra personeel en middelen - zo'n 13.000 euro per plaats - en in ruil vragen we dat ze jongeren van ons overnemen. Het moet een engagement zijn, een dwingend engagement, geen vrijblijvende afspraak.'

Dwingend zegt u, maar een groot probleem is de opnameplicht. Psychiatrische instanties waar bepaalde jongeren veel méér thuishoren, kunnen die jongeren weigeren, gesloten instanties niet.

'Dat is zeker een probleem, maar we moeten ook het standpunt van de psychiatrie begrijpen. Zij behandelen patiënten, zij zijn met gezondheidszorg bezig, dat is een andere aanpak. Wat niet betekent dat er niet beter moet worden samengewerkt. Veel psychiatrische centra weten niet wat ze met agressie moeten doen. Dus sturen ze jongeren weg als die agressief zijn geweest. Daarom moeten wij, vanuit de gesloten instanties, beloftes doen: als jullie in de psychiatrie jongeren van ons overnemen, dan zullen wij jullie met onze expertise helpen. We kunnen niet zomaar zeggen: hier, deze jongere hoort niet bij ons thuis, trek uw plan ermee.'

Moeten we de hele discussie niet omkeren: hebben niet zowat alle criminele jongeren ook psychiatrische problemen? Het meisje dat ervan verdacht wordt haar zus te hebben aangevallen, zit nu in Beernem, maar de kans is groot dat ook zij psychische problemen heeft.

'Daar kan ik me niet over uitspreken, maar we moeten ons ervoor hoeden om de psychiatrie bij alles te betrekken en alle problemen te medicaliseren. Het zou kort door de bocht zijn om te zeggen dat elke jongere die een crimineel feit pleegt, per definitie een psychiatrisch probleem heeft. Bovendien klopt het niet dat gesloten instanties géén psychiatrische hulp bieden. Ze worden ondersteund door psychiatrische ziekenhuizen die de jongeren screenen en het personeel coachen. Maar het kan beter en we zijn ook bezig met een plan om de gesloten instanties te herprofilieren. Een van de ideeën is in Everberg een afdeling op te richten die heel precieze diagnoses stelt. Die echt kan bepalen: die jongere heeft dat probleem en moet daar of daar geholpen worden.'

Zijn er hopeloze gevallen? Wat met de 'multiproblem'-jongeren, die allerhande problemen hebben en niet zomaar in die of die instelling terecht kunnen?

'We kunnen absoluut niet accepteren dat er jongeren uit de boot vallen. Ik heb nog nooit een verantwoordelijke van een instelling ontmoet die zegt: we leggen ons erbij neer dat er nu eenmaal jongeren zijn die nergens hulp kunnen krijgen. Zelfs voor "multiproblem"-jongeren moeten we oplossingen kunnen vinden, maar dan zullen verschillende instanties moeten samenwerken. Zo is het

bijvoorbeeld mogelijk om jongeren een "rugzakje geld" te geven dat ze meenemen naar de voorziening die hen zorg op maat biedt. Alleen moeten we instellingen ervan overtuigen zulke jongeren ook effectief op te nemen.'

Overall in uw sector zijn wachtlijsten, is geld tekort. Hebt u niet vaak het gevoel: dit is dweilen met de kraan open?

'Tuurlijk. Heel zeker. Maar ontmoedigend vind ik het niet. We steken wel degelijk veel geld in de welzijnssector, niet genoeg - genoeg is het nooit, maar het is een van de enige domeinen waar nog financiële ruimte is. En waarin de regering ook echt wil investeren. In de gehandicaptenzorg bijvoorbeeld moeten we tegen 2020 gehandicapten met een bepaalde zorgnood de garantie van specifieke ondersteuning geven. Dat kan, maar dan zullen we nog veel efficiënter moeten werken. Los daarvan zijn de gebeurtenissen van vorige week deel van een bredere maatschappelijke evolutie. Steeds meer jonge mensen sturen signalen dat ze hulp nodig hebben. Ik zeg niet dat jongeren die criminele feiten plegen, altijd slachtoffer zijn van een samenleving die hen niet begrijpt, maar we kunnen niet om de vaststelling heen dat onze samenleving razendsnel verandert. En dat veel jongeren erg kwetsbaar zijn.'

Hebben we als samenleving gefaald?

'Gefaald? Dat weet ik niet. Ik zal het positief formuleren. Ik denk dat een goed welzijnsbeleid ook erg veel belang hecht aan preventie, in scholen, in jeugdcentra, in gezinnen. Als jongeren niet goed in hun vel zitten, moeten we dat tijdig zien. Dat is minstens even belangrijk als de zorg nadien.'

U hoort talloze persoonlijke verhalen, maar u moet daar als beleidsman wel abstractie van maken. Hoe moeilijk is dat?

'Heel moeilijk. Op de plek waar u nu zit, hebben al tientallen mensen gezeten, elk met hun verhaal - ik zie ze zo weer voor me. Schrijvende verhalen vaak, bijvoorbeeld van ouders die, als hun kind achttien wordt, plots weer wanhopig op zoek naar een nieuwe opvangplek moeten. Ik vind het belangrijk om naar die verhalen te luisteren, en tegelijk moet ik mensen proberen duidelijk te maken dat het vaak niet helpt een individueel geval op te lossen, dat ik naar het grotere geheel moet kijken. Als iemand met zijn verhaal bovendien in de media komt, is de situatie nog complexer. Want dan ben ik de hardvochtige minister die niet op de situatie ingaat, maar in naam van al die andere wanhopige ouders kan ik dat natuurlijk niet.'

'We moeten de dingen structureel aanpakken, dat doen we in de politiek veel te weinig. We springen op incidenten, terwijl we een langetermijnvisie zouden moeten ontwikkelen. Maar daarvoor hebben we, onder meer, nood aan een stabiele federale meerderheid. (lacht)'